

CRONICA ACTIVITĂȚII ÎN DOMENIUL ARHEOLOGIEI PE ANII 2000 – 2001

Anul 2000

I. Șantiere arheologice

1. **Zoltan.** Așezare. Urme de locuire din culturile *Cucuteni, Coțofeni, Schneckenberg*; grupul *Zoltan (finalul epocii bronzului timpuriu)*; perioada mijlocie a epocii bronzului cu elemente de tip *Costișa, Monteoru, Wietenberg și Tei (?)*; cultura *Noua, evul mediu târziu*.

Loc de desfășurare: satul Zoltan, com. Ghidfalău, jud. Covasna.

Perioada: 16 iunie-16 iulie 2000.

Responsabil: V.Cavruc; colectiv: D.Buzea (muzeograf-arheolog), Galina Cavruc (conservator), Bartha Istvan (desenator).

Săpături sistematice. Trei secțiuni noi în partea central-sudică a așezării, unde au fost descoperite și cercetate numeroase gropi menajere. În partea de sud-vest a așezării au fost continuate lucrările de demontare a profilelor stratigrafice ale „cenușarului” și de delimitare stratigrafică a materialului arheologic din cele 13 depuneri succesive ale acesuia.

Titular: Muzeul Carpaților Răsăriteni.

Finanțarea: Muzeul Carpaților Răsăriteni.

2. **Covasna-Cetatea Zânelor.** Așezare fortificată: urme de locuire din *epoca bronzului mijlociu (cultura Wietenberg)*, *prima epoca a fierului, locuirea principală dacică (sec. II î.Hr. – I d.Hr.)*.

Loc de desfășurare: orașul Covasna, jud. Covasna.

Perioada: 10 iunie–20 iulie 2000.

Responsabili: Valeriu Sârbu (Muzeul Brăilei), Viorica Crișan (Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei); colectiv: Monica Mărgineanu-Cârstoiu (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”), Cristina Popescu și Bato.A (Muzeul Carpaților Răsăriteni).

S-a cercetat sistemul de fortificație și incinta așezării. A fost efectuată ridicarea topografică. Au fost deschise două suprafețe - S.7 și S.8, cercetându-se astfel, o suprafață totală de 99 mp.

Titular: Muzeul Carpaților Răsăriteni, în colaborare cu Muzeul Brăilei și Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei.

Finanțarea: Ministerul Culturii și Cultelor. Sponsori: S.C. Turism Covasna S.A, S.C. Ardealul S.A, Hotel „Dacia”.

3. **Păuleni-Ciomortan.** Așezare fortificată. Urme de locuire din *eneolitic (culturile Cucuteni și Bodrogheresztur)*; *perioada de tranziție la epoca bronzului (cultura Coțofeni)*; *perioada mijlocie a epocii bronzului (culturile Costișa-Ciomortan și Wietenberg)*; *urme sporadice de locuire dacică*.

Loc de desfășurare: satul Șoimeni com. Păuleni-Ciuc, jud. Harghita.

Perioada: 10 iulie – 24 octombrie 2000.

Responsabil: V.Cavruc; colectiv: Gh. Lazarovici, D.Buzea, Gh.Dumitroaia, M. Rotea, Galina Cavruc (conservator), Bartha I. (desenator).

Au fost continuate cercetările sistematice în sectorul de NE al așezării. Au fost descoperite și cercetate 2 locuințe din eneolitic (Cucuteni A2); un sălaș din perioada de tranziție la epoca bronzului (Coțofeni I); valul de apărare, un complex ușor adâncit și poarta așezării din debutul bronzului mijlociu (aspectul cultural Ciomortan); o locuință a culturii Wietenberg.

Titular: Muzeul Carpaților Răsăriteni în colaborare cu Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei și Complexul Muzeal Județean Neamț.

Finanțarea: Ministerul Culturii și Cultelor, Muzeul Carpaților Răsăriteni; Complexul Muzeal Județean Neamț.

II. Valorificarea patrimoniului arheologic.

II.1. Expoziții:

- *Noi descoperiri arheologice în sud-estul Transilvaniei.* Loc de desfășurare: Muzeul Spiritualității Românești din Sfântu Gheorghe. Perioada: 01 octombrie – 30 decembrie 2000. Responsabil: V.Cavruc. Colectiv: Galina Cavruc, Bato A., Bartha I. Titular: Muzeul Carpaților Răsăriteni. Finanțarea: Muzeul Carpaților Răsăriteni.

II.2. Publicații.

1. *ANGVSTIA*, 5 / Arheologie. Redactor responsabil V.Cavruc.

2. *Repertoriul arheologic al județului Harghita.* Sfântu Gheorghe, Editura „Carpații Răsăriteni”, 2000. Red. V.Cavruc.

3. *Viorica Crișan, Dacii în estul Transilvaniei, Sfântu Gheorghe, Editura „Carpații Răsăriteni”, 2000.*

II. 3. Manifestări științifice organizate de Muzeul Carpaților Răsăriteni.

1. Simpozion Național de comunicări științifice *Românii în sud-estul Transilvaniei. Istorie, Cultură, Civilizație. Ediția a VI-a*. Secțiune de arheologie.

Moderator - **P.Roman**.

Comunicări prezentate:

S.A.Luca, Universitatea Lucian Blaga, Sibiu, *Cultura Vinca în Transilvania*.

Gh. Lazarovici, M. Meșter, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, *Noi contribuții la cunoașterea neoliticului din sud-estul Transilvaniei*.

Zoia Maxim, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, *Utilajul litic cioplit din așezarea neolitică de la Leț*.

V.Cavruc, D.Buzea, Muzeul Carpaților Răsăriteni, **Gh.Lazarovici, M.Rotea**, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, **Gh. Dumitroaia**, Complexul Județean Muzeal Neamț, *Rezultatele cercetărilor arheologice în așezarea Păuleni (Ciomortan)*.

Székely Zs., Institutul Român de Tracologie, *Descoperirile aparținând Culturii Coțofeni de la Ciomortan – Păuleni-Ciuc*.

Cr.Schuster, Institutul Român de Tracologie, *Legăturile bronzului timpuriu din Muntenia cu cel din Transilvania*.

Gh.Dumitroaia, Complexul Județean Muzeal Neamț, *Raporturile dintre estul Transilvaniei și vestul Moldovei la începutul bronzului mijlociu*.

Anca Popescu, *Ceramica striată în cadrul culturii Costișa*.

V. Cavruc, *Rezultatele cercetărilor arheologice în așezarea Zoltan în a. 2000*.

Székely Z., Sfântu Gheorghe, *Câteva precizări despre așezarea din epoca bronzului de la Zoltan*.

M.Wittenberger, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj Napoca, *Diferențe tipologice în aria culturii Noua*.

C.Kacso, Muzeul Județean Maramureș, *Descoperirile din epoca bronzului în Peștera Valea Rea de la Vălenii Șomcuței*.

V.Sârbu, Muzeul Brăilei, Brăila, **Viorica Crișan**, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj Napoca, *Cetatea dacică Covasna – „Valea Zănelor”*.

Fl.Costea, Muzeul de Istorie Brașov, *Fortificațiile dacice de la Racoș*.

Janovics I., Miercurca Ciuc, *Istoricul cercetărilor arheologice din Depresiunea Ciucului*

II.3. Participarea la manifestările științifice.

1. Cea de-a XXXIV-a Sesiune de rapoarte arheologice. Campania 1999, Deva, 24-28 mai 2000.

V.Cavruc, *Cercetările arheologice de la Ciomortan – „Dealul Cetății”*.

2. Sesiunea științifică anuală a Complexului Muzeal Județean Neamț, Muzeul de Istorie Roman, 17–18 Noiembrie 2000.

V.Cavruc; Gh.Dumitroaia, *Raporturile dintre Transilvania și Moldova în epoca bronzului mijlociu*.

Anul 2001

I. Șantiere arheologice

1. **Olteni-Nisipărie**. Așezare. Urme de locuire din neolitic (culturile Boian și Precucuteni), perioada târzie a epocii bronzului (cultura Noua), sec. IV (cultura Sântana de Mureș - Cerneahov).

Loc de desfășurare: satul Olteni, com. Bodoc, jud. Covasna. Se află la intrarea din sud în satul Olteni și are suprafața de cca. 1 ha. Suprafața cercetată prin săpături: cca. 500 mp.

Perioada: 7 mai - 2 iulie 2001.

Responsabil: **V.Cavruc**; colectiv: **D.Buzea** și **Ianovics I.** (muzeografi), **Galina Cavruc** (conservator), **Bartha I.** (desenator).

Săpături de salvare.

Au fost descoperite: o locuință și 18 gropi menajere din sec. IV, 8 gropi menajere aparținând culturii Noua, material ceramic de tip Boian și Precucuteni.

Titular: Muzeul Carpaților Răsăriteni.

Finanțarea: S.C. DOMARKT S.R.L.

2. **Zoltan**. Așezare. Urme de locuire din culturile *Cucuteni, Coțofeni, Schneckenberg*; grupul *Zoltan (finalul epocii bronzului timpuriu)*; perioada mijlocie a epocii bronzului cu elemente de tip *Costișa, Monteoru, Wietenberg* și *Tei (?)*; cultura Noua, evul mediu târziu.

Loc de desfășurare: satul Zoltan, com. Ghidfalău, jud. Covasna.

Perioada: 3 - 20 iulie 2001.

Responsabil: **V. Cavruc**; colectiv: **D. Buzea** și **Janovics I.**, **Galina Cavruc** (conservator), **Bartha I.** (desenator).

Săpături sistematice. Demontarea profilurilor stratigrafice ale „cenușarului”, delimitarea stratigrafică a materialului arheologic din cele 13 depuneri stratigrafice succesive ale culturii Noua.

Titular: Muzeul Carpaților Răsăriteni.

Finanțarea: Muzeul Carpaților Răsăriteni.

3. Covasna – Cetatea Zânelor. Așezare fortificată: urme de locuire din *epoca bronzului mijlociu (cultura Wietenberg)*, *prima epocă a fierului, locuirea principală dacică (sec. II î.Hr. - I d.Hr.)*.

Loc de desfășurare: orașul Covasna, jud. Covasna.

Perioada: 10 iunie – 27 iulie 2001.

Responsabili: V.Sârbu (Muzeul Brăilei), Viorica Crișan (Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei); colectiv: Monica Mărgineanu-Cârstoiu (Institutul de Arheologie “Vasile Pârvan”), Cristina Popescu (Muzeul Carpaților Răsăriteni).

S-a cercetat sistemul de fortificație și incinta așezării.

Titular: Muzeul Carpaților Răsăriteni, în colaborare cu Muzeul Brăilei și Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei.

Finanțarea: Ministerul Culturii și Cultelor, Muzeul Carpaților Răsăriteni.

Sponsori: S.C. Turism Covasna S.A., SC Ardealul S.A., Hotel „Dacia”.

4. Păuleni-Ciomortan. Așezare fortificată. Urme de locuire din *eneolitic (culturile Cucuteni și Bodroghkeresztur)*; *perioada de tranziție la epoca bronzului (cultura Coțofeni)*; *perioada mijlocie a epocii bronzului (culturile Costișa-Ciomortan și Wietenberg)*; *urme sporadice de locuire dacică*.

Loc de desfășurare: satul Șoimeni com. Păuleni-Ciuc, jud. Harghita.

Perioada: 20 august – 11 octombrie 2001.

Responsabil: V.Cavruc; colectiv: Gh.Lazaro-vici, D.Buzea (muzeograf), Galina Cavruc (conservator), Bartha I. (desenator).

Au fost continuate cercetările sistematice. Săpăturile au fost extinse în sectorul de est al așezării. S-au cercetat 4 locuințe ale culturii Cucuteni, valul și șanțul de apărare, precum și un complex ritual (Cmp 13) aparținând culturii Costișa-Ciomortan, 3 locuințe și 2 gropi menajere ale culturii Wietenberg. S-a precizat cronologia relativă a valului de apărare: s-a ajuns la concluzia că acesta are două etape de construcție din perioada culturii Costișa-Ciomortan, un nivel de reamenajare din timpul locuirii Wietenberg și – posibil – un nivel de reamenajare a valului din perioada dacică.

Prof. D.Ursuțiu de la Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei a efectuat ridicarea topografică.

Titular: Muzeul Carpaților Răsăriteni în colaborare cu Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei.

Finanțarea: Ministerul Culturii și Cultelor, Muzeul Carpaților Răsăriteni.

5. Documentarea în vederea elaborării unui proiect de cercetare româno-britanic privind exploatarea preistorică a resurselor de sare în Carpații Răsăriteni. Octombrie 2001. Praid, Mărtiniș, Sânpaul (jud. Harghita); Lunca – Poiana Slatinei, Piatra-Neamț (jud. Neamț); Cacica, (jud. Suceava); Buzău, Sărata Monteoru, Bisoca, Lopătari (jud. Buzău).

Colectiv: A.Harding (Universitatea Durham, Marea Britanie), V.Cavruc (MCR), Gh.Dumitroaia (Complexul Muzeal Județean Neamț), I.Mareș (Muzeul Național de Istorie a Bucovinei), Doina Ciobanu (Muzeul Județean Buzău).

II. Valorificarea patrimoniului arheologic.

II.1 Expoziții

Cultura Costișa în contextul epocii bronzului din România.

Loc de desfășurare: Muzeul de Istorie Piatra-Neamț (12 septembrie–10 noiembrie 2001), Muzeul Spiritualității Românești din Sfântu Gheorghe (20 octombrie 2001 – 30 ianuarie 2002).

Coordonatori: Gh.Dumitroaia și V.Cavruc. Colectiv: D.Buzea, Elena Roxana Munteanu, D.Nicola, N.Bolohan.

Titulari: Complexul Muzeal Județean Neamț, Muzeul Carpaților Răsăriteni.

Finanțarea: Ministerul Culturii și Cultelor, Complexul Muzeal Județean Neamț, Muzeul Carpaților Răsăriteni.

II.2. Publicații.

1. *Cultura Costișa în contextul epocii bronzului din România. Catalog de expoziție*, Piatra Neamț, Editura „Constantin Mătasă”, 2001. 138 pagini, 81 planșe, o hartă. Redactor Gh. Dumitroaia. Coordonați: V.Cavruc și Gh. Dumitroaia.

II. 3. Manifestări științifice organizate de Muzeul Carpaților Răsăriteni.

Colocviul Internațional „Carpații Răsăriteni în epoca bronzului. Complexul cultural Costișa - Komarov”.

Organizatori: Complexul Muzeal Județean Neamț, Muzeul Carpaților Răsăriteni. Piatra-Neamț, Costișa, Poduri, Miercurea-Ciuc, Păuleni-Ciomortan.

Perioada: 12–15 septembrie 2001. 12 septembrie:

1700-1800 – Vizitarea Muzeului de istorie Piatra - Neamț

1800-2000 - Vernisajul expoziției și lansarea catalogului: *Cultura Costișa în contextul epocii bronzului din România*.

13 septembrie

900-930 – Deschiderea colocviului (la Muzeul de Istorie Neamț)

930-1430 - Comunicări

1630-2030 - Comunicări și discuții

14 septembrie:

930-1500 Vizită documentară pe traseul

Costișa – Borlești – Tescani – Poduri

15 septembrie:

900-1200, Miercurea-Ciuc. Comunicări

1200-1500 Vizită la șantierul arheologic Păuleni-Ciomortan (jud. Harghita)

Lista comunicărilor:

Al. Vulpe (București), *Bronzul mijlociu de la est la vest de Carpații Răsăriteni*

Larisa Krusel'nicka (Lvov), *Date noi privind sfârșitul bronzului timpuriu și începutul bronzului mijlociu în zona subcarpatică a Ucrainei*

Sofia Berezanska (Kiev), *Un nou tip de descoperiri în cultura Trzciniec- Komarov*

N.Ursulescu (Iași), *Observații cu privire la ritul și ritualul funerar în cadrul complexului cultural Costișa-Komarov-Bialy Potok*

Marilena Florescu (Iași), *Comunitățile tribale din bronzul mijlociu din Moldova - legături și interferențe*

F. Burtănescu (Botoșani), *Despre posibila prezență a ceramicii șnurate podolo-volhyniene în epoca bronzului din nordul Moldovei*

Anca Popescu, R.Băjenaru (București), *Date preliminare privind cercetările arheologice de la Costișa - Cetățuia, campania 2001*

N. Bolohan (Iași), **Elena Roxana Munteanu** (Roman), *Așezarea culturii Costișa de la Siliștea, com. Români, jud. Neamț*

Victoria Paraschiva Batariuc (Suceava), *Descoperirile din bronzul mijlociu de la Mihoveni, jud. Suceava*

B. Niculină, D.Boghian, I.Mareș (Suceava), *Date preliminare privind necropola tumulară din epoca bronzului de la Adâncata, jud. Suceava*

V. Dergacev (Chișinău), *Considerații asupra culturii Komarov din arealul Prut-Nistru*

Gh. Dumitroaia (Piatra - Neamț), *Așezarea din bronzul mijlociu de la Lunca-Poiana Slatinei*

Gh. Lazarovici (Cluj-Napoca), *Orizontul cu ceramică striată de la sfârșitul bronzului timpuriu din Transilvania și implicațiile acestuia asupra*

cunoașterii bronzului mijlociu din Carpații Răsăriteni

Székely Zs. (Sfântu Gheorghe), *Interferențe și întrepătrunderi etno-culturale în sud-estul Transilvaniei în epoca bronzului*

C.Kacsö (Baia Mare), *Observații în legătură cu influențele răsăritene din epoca bronzului în regiunea Tisei superioare*

V.Cavruc (Sf. Gheorghe), *Contribuțiile noilor cercetări arheologice de la Păuleni, jud. Harghita la cunoașterea bronzului mijlociu în Carpații Răsăriteni*

2. Sesiunea națională de comunicări științifice ROMÂNII DIN SUD-ESTUL TRANSILVANIEI ISTORIE – CULTURĂ – CIVILIZAȚIE

Ediția a VII-a

23–24 Noiembrie 2001

Secțiunea ARHEOLOGIE

V. Sârbu, Muzeul Brăilei, **Viorica Crișan**, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, **Cristina Popescu**, Muzeul Carpaților Răsăriteni, *Cetatea dacică Covasna – Valea Zânelor, campania arheologică din anul 2001*.

M. Ciută, Universitatea „1 Decembrie”, *Neolitizarea Europei de sud-est. O perspectivă nord-pontică*.

Adriana Radu, Muzeul Județean Reșița, *Ceramica pictată în complexul cultural Sălcuța - Bubanj Hum*.

V. Cavruc, D. Buzea, Muzeul Carpaților Răsăriteni, **Gh.Lazarovici** Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, *Campania arheologică din anul 2001, de la Păuleni, jud. Harghita*.

Gh. Dumitroaia, Complexul Județean Muzeal Neamț, *Cercetări arheologice de la Siliștea, jud. Bacău*.

P. Roman, Institutul Român de Tracologie, București, *Unele probleme ale cercetărilor epocii bronzului în sud-estul Transilvaniei*.

I. Mareș, B. Niculică, Muzeul Național al Bucovinei, Suceava, *Rezultate ale cercetărilor arheologice din necropola tumulară aparținând cultu-rii Costișa – Komarov de la Adâncata – punctul Imaș. Campania 2001*.

V. Cavruc, Muzeul Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, *Așezarea culturii Noua de la Zoltan, jud. Covasna*.

Georgeta El Susi, Institutul Român de Tracologie, București, *Fauna din așezarea culturii Noua Zoltan, jud. Covasna*.

C. Beldiman, Universitatea „Dimitrie Cantemir”, București, *Industria osului și cornului în așezarea culturii Noua Zoltan, jud. Covasna*.

Székely Zs., Institutul Român de Tracologie, București, *Noi descoperiri arheologice din epoca bronzului târziu, de la Cernat, Jud. Covasna.*

Cristina Popescu, Muzeul Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, *Ateliere de olar din Transilvania, în sec. I. a. Chr. - I. p. Chr.*

Cristina Popescu, Muzeul Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, **Viorica Crișan**, **Zoia Maxim**, Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj Napoca, *Cercetări arheologice de la Jigodin.*

D. Buzea, Muzeul Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe, *Santierul Arheologic de salvare, de la Olteni - Cariera de nisip, jud. Covasna.*

Doina Ciobanu, Muzeul Județean Buzău, *Probleme generale privind exploatarea sării în spațiul Carpato - Dunărean în mileniul I.*

R. Ștefănescu, Muzeul Județean de Istorie Brașov, *Propunere privind integrarea în circuitul turistic muzeal a laturii de sud-est a cetății medievale Brașov.*

II.3. Participare la alte manifestări științifice

1. Cea de-a XXXV-a Sesiune Națională de Rapoarte Arheologice, Suceava, 23 – 27 mai.

V. Cavruc:

- *Săpăturile arheologice de la Șoimeni (Ciomortan) com. Păuleni, jud. Harghita. Campania 2000.*

- *Săpăturile arheologice de la Zoltan, com. Ghidfalău, jud. Covasna*

2. Cea de-a XI-a întrunire a Comisiei Internaționale pentru promovarea studiilor indo-europene și trace, Mangalia, 28 mai – 1 iunie, 2001.

V. Cavruc.

3. Sesiunea științifică Fenomene culturale ale epocii bronzului în spațiul carpatic. Relațiile cu regiunile învecinate. Simpozion omagial dedicat membrului corespondent al Academiei Române, director al Institutului de Arheologie „Vasile Pârvan”, prof. Alexandru Vulpe la împlinirea vârstei de 70 ani, Baia Mare 10 - 13 octombrie, 2001.

V. Cavruc: *Contribuțiile noilor cercetări de la Păuleni-Ciomortan la cunoașterea relațiilor dintre Transilvania și Moldova în epoca bronzului mijlociu.*

4. Colocviul științific „Ateliere antice”, Muzeul Județean Bistrița, 8-10 noiembrie 2001.

Cristina Popescu: *Cuptoare de olari în sud-estul Transilvaniei în sec. III a. Chr. - începutul sec. II p. Chr.*

5. Sesiune Științifică „Un secol de muzeografie brașoveană. 50 de ani ai Muzeului de Istorie”, 22-23 noiembrie 2001.

V. Cavruc: *Relațiile dintre Transilvania și Moldova în epoca bronzului.*

6. Sesiunea științifică *Milenii Tezaurizate. Creație și spiritualitate*, Buzău, 17-18 mai, 2001.

V. Cavruc: *Cultura Coslogeni în lumina noilor cercetări.*

Valeriu Cavruc
Dan Lucian Buzea